

Organizovaná kriminalita

Definice pojmu „organizovaná kriminalita“

- Vymezení pojmu „organizované kriminality“ je klíčové pro úspěšný boj proti ní.
- Odborné diskuze stále upřesňují její pojmové znaky.
- Jako aktuální definici můžeme uvést: *Organizovaná kriminalita představuje specifický typ, nebo také způsob trestné činnosti vykazující řadu shodných formálních rysů s podnikatelskou činností, která je organizována za účelem dosahování maximálního zisku či jiných výhod bez ohledu na použité prostředky a oblasti podnikání, reagující na strukturu společenské poptávky.*

Pojmové znaky organizované kriminality

- Skupinovost
- Soustavnost
- Zaměření na zisk
- Dlouhodobost
- Členská základna
- Organizační struktura
- Profesionalita, vnitřní disciplína
- Subsidiární úloha násilí
- Praní špinavých peněz
- Pronikání do oficiálních společenských struktur
- Mezinárodní spojení a působení
- Plánovitost
- Přijímání ochranných opatření

Subsidiární použití násilí

- Proti osobám stojícím v cestě
- Proti pronásledovatelům
- Proti náhodným svědkům
- Proti konkurenčním uskupením
- Za porušení disciplíny
- Proti udavačům
- Proti orgánům činným v trestním řízení
- Proti majetku konkurence

Cíl organizované kriminality

- Cílem organizované kriminality je dosažení vysokého zisku nebo získání vlivu na veřejný život.
- Organizovanou kriminalitu páchá hierarchicky strukturovaná skupina osob, funguje dělba činností.
- Organizovaná kriminalita se začala rozmáhat po 2. světové válce vznikem různých zločineckých uskupení po celém světě.
- Aktuálně je novým ryse organizované kriminality využívá moderních technologií.

Příčiny organizované kriminality

- Reinhard Rupprecht uvádí následující podmínky svědčící vzniku organizované kriminality:
 - rostoucí anonymita podporovaná právem na ochranu informací,
 - zrušení pohraničních kontrol v EU,
 - zvýšená mobilita stále většího množství lidí v důsledku zlepšování telekomunikací, dopravních cest,
 - bezhotovostní platební styk,
 - vytíženost OČTŘ.

Typy organizovaných zločineckých skupin – Mafiánské organizace

- Mafiánské organizace – založené na tradici rodinných klanů, převažuje značný autoritářský princip. O příslušnosti rozhoduje zejména rodinný původ, společenské postavení, konexe, inteligence, zkušenosti, povahové rysy, fyzická síla, zkouška odvahy a předchozí kriminální kariéra. V čele stojí šéf (capo, kmotr, boss). Charakteristický je způsob řízení a velmi přísná konspirace. Druh těchto organizací je velmi trvalý a soudržný. Je udržována velmi přísná disciplína a vládne princip absolutní mlčenlivosti.

Typy organizovaných zločineckých skupin – Kriminální seskupení

- v kriminálním seskupení nepanuje tak silný vůdcovský princip
- jednodušší struktura
- soudržnost a trvalost seskupení je oproti mafiánské organizaci výrazně nižší
- konspirace není příliš přísná
- v činnosti těchto skupin nejsou přítomny iracionální a rituální prvky
- jednotícím prvkem je možnost dosažení zisku

Trestná činnost páchaná organizovanou kriminalitou

- Kriminalita související s nočním životem
- Drogy
- Racketeering
- Majetková kriminalita a loupeže
- Nelegální obchod se zbraněmi a vojenským materiálem
- Nelegální migrace a práce na černo
- Padělání peněz
- Hospodářská kriminalita

Struktura organizovaného zločinu

- Plně rozvinutá struktura má třístupňovou řídicí strukturu:
- Vrcholem je nejvyšší vedení - izolováno od bezprostředního páčání trestné činnosti, hromadí finanční prostředky, má k dispozici dokonalý odborný servis – právní poradce, ekonomy, informatiky a ochranu, určuje strategii a udržuje kontakty
- Řadoví členové provádějící servis - automechanici, zbrojaři, chemici, specialisté na překonávání zabezpečovacích a poplašných zařízení, výrobci falešných dokladů, kurýrní služby, překupnictví, transfer peněz
- Řadoví členové provádějící akce - transport, kurýrní služby, překupnictví, transfer peněz, distribuci drog

Prameny právní úpravy proti organizované kriminalitě

- Trestní zákoník
- Trestní řád
- Zákon o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením
- Zákon o legalizaci výnosů z trestné činnosti

Trestní zákoník

- Organizovaná kriminalita není v trestním zákoníku definována jako samostatná skutková podstata trestného činu, nicméně jsou zde upraveny některé instituty, díky kterým je možné organizovanou kriminalitu postihovat.
- Trestní zákoník definuje jakožto nejzávažnější formu trestné činnosti organizovanou zločineckou skupinu – tj. společenství více osob - nejméně tři trestně odpovědných fyzických či právnických osob, s vnitřní organizovanou strukturou s rozdělením moci, zaměřenou na soustavné páchání trestné činnosti.

Trestní řád

- Trestní řád obsahuje jeden z nejdiskutovanějších a současně z nejužitečnějších institutů pro boj s organizovanou kriminalitou – použití agenta.
- Zvláštním typem agenta je pak agent – provokatér. Pro rozpor s Ústavou toho náš právní řád nedefinuje.
- Dále je trestním řádem definován institut tzv. spolupracujícího obviněného.

Použití agenta

- operativně pátrací institut
- v případě užití tohoto institut dochází k vážným zásahům do lidských práv, a to i nezainteresovaných osob
- z čl. 6 Evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod vyplývá, že i zde musí být dodržen princip presumpce neviny a musí být dohlíženo na dodržování lidských práv a základních svobod
- legální definicí agenta a stanovením nezbytné míry zásahu do lidských práv a základních svobod umožnilo posléze získané skutečnosti využít před soudem jako důkazy
- agentem je příslušník Policie ČR nebo Generální inspekce bezpečnostních sborů, který zpravidla vystupuje s krycími doklady a kamufluje cíl své činnosti – cíl odhalit pachatele trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Účastní se činnosti organizované zločinecké skupiny nebo organizovanou zločineckou skupinu podporuje.

Agent provokatér

- v našem právním řádu nepřipustný
- agent provokatér je utajený policista, který se pokouší dostat do kontaktu s organizovaným zločinem s cílem sbírat důkazy či nechat nachytat pachatele při činu
- Agent provokatér zakládá organizované zločinecké skupiny, zosnuje trestnou činnost či navádí k trestné činnosti
- Hojně využíván v USA.
- AVŠAK - Ústavní soud ČR se vyjádřil ve svém nálezu a konstatoval: *„Je nepřipustným porušením čl. 39 Listiny a čl. 7 odst. 1 Úmluvy, pakliže jednání státu (v dané věci Policie) se stává součástí skutkového děje, celé posloupnosti úkonů, z nichž se trestní jednání skládá (např. provokace či iniciování trestného činu, jeho dokonání, apod.). Jinými slovy nepřipustný je takový zásah státu do skutkového děje, jenž ve své komplexnosti tvoří trestný čin.“*

Kdy je možné využít agenta?

- na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství
- o jeho použití pak rozhoduje soudce vrchního soudu za podmínek stanovaných v ust. §158b a §158e trestního řádu
- pouze v postavení agenta kontrolora, žádná provokace mu není tedy dovolena
- v případě, že by se provokačního jednání přesto dopustil, není možno pachatele trestně stíhat a přihlédnout k takto získaným důkazům
- agent je beztrestný u taxativně stanovených trestných činů.

Spolupracující obviněný

- důvodem pro zavedení bylo usnadnění důkazní situace v podobě doznání, které složí obvinění, a tím i zjednodušení dokazování v případech mimořádně závažné kriminality, jejíž atributem je organizovaný zločin
- státní zástupce v řízení o zločinu označí v obžalobě obviněného za spolupracujícího a považuje takové označení za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedeného v doznání obviněného, k jeho osobě a k okolnostem případu (zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu a jaké následky svým jednáním způsobil), a to za splnění třech kumulativních podmínek:
 - spolupracující obviněný oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny,
 - dozná se k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě, a
 - prohlásí, že souhlasí, aby byl označen jako spolupracující obviněný.

Anonymní svědek

- případy, kdy svědkovi nebo osobě jemu blízké zřejmě hrozí v souvislosti s podáním svědectví újma na zdraví nebo jiné vážné porušení jeho základních práv
- orgán činný v trestním řízení učiní opatření k utajení totožnosti i podoby svědka a jeho údaje se pak vedou odděleně od trestního spisu
- Ústavní soud judikoval ve svém nálezu sp. zn. IV ÚS 37/01, že institut anonymního svědka nelze libovolně zneužívat, protože dochází k porušení práva na obhajobu. Proto pro použití tohoto institutu musí být jasně dány konkrétní důvody svědčící o tom, že by svědkům či osobám jim blízkým hrozila újma na zdraví nebo nebezpečí porušení jejich základních práv.

Zákon o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením

- upravuje poskytování zvláštní ochrany a pomoci svědku a dalším osobám, kterým v souvislosti s trestním řízením zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí
- zákon rozlišuje osoby ohrožené a chráněné
- ohrožená osoba podala nebo má podat vysvětlení, svědeckou výpověď nebo vypovídala či má vypovídat jako obviněný anebo jinak pomáhala nebo má pomoci k dosažení účelu trestního řízení, event. je znalcem nebo tlumočnickem anebo obhájcem, pokud obviněný, kterého jako obhájce zastupuje, vypovídal nebo má vypovídat, aby pomohl k dosažení účelu trestního řízení, příp. je osobou blízkou uvedeným osobám.
- chráněnou osobou je ohrožená osoba výše uvedená, které je poskytována zvláštní ochrana a pomoc. Tuto zvláštní ochranu a pomoc poskytuje Policie ČR a Vězeňská služba ČR

Zákon o legalizaci výnosů z trestné činnosti

- Proces praní špinavých peněz – 3 etapy:
 - placement, tzn. zavedení peněžních prostředků v hotovosti do finančního systému
 - layering, tj. zastření zdroje a nelegálního původu peněz. Zločinecké organizace musí vytvořit zdání, že peněžní prostředky byly nabyty legální cestou a rovněž musí přerušit možnost sledování toku peněz, zejména nepřehledností operací, přesunem peněžních prostředků z bank do bank, a to nejlépe v rozdílných státech.
 - integration, znamená návrat a legalizace ilegálně získaných obnosů
- Zabránění legalizaci výnosů z trestné činnosti je jedním z nejtěžejnějších bodů v boji proti organizované kriminalitě.

Prevence

- K účinné prevenci je potřeba hlubokých systémových zásahů ekonomického, politického a legislativního charakteru.
- důležitá čistota veřejného života, demokratická kontrola státního aparátu a důsledný boj s korupcí
- existují různé názory na samotnou nebezpečnost organizované kriminality. Někteří tvrdí, že organizovaná kriminalita plní některé prospěšné funkce, udržuje údajně pořádek v podsvětí a disciplinalizuje neukázněné členy kriminální scény. Současně prý násilné delikty gangsterského typu neohrožují příliš řádné občany, protože jde zpravidla o vyřizování účtů mezi gangy navzájem